

DORIVOR LIMONO'T- MELISSA OFFICINALIS L O'SIMLIGINING XALQ TABOBATIDAGI AHAMIYATI

Saydiyeva Zumrad Olim qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Annotatsiya: Yer ustki qismi tarkibida 0,01-0,33% efirmoyi, S vitamini, karotin, fenilkarbon kislotalar (kofe, xlorogen, rozmarin, ferul, protokatex va boshqalar), triterpenlar, flavonoidlar (lyuteolin, glikozid va boshqalar), 5-10% oshlovchi va boshqa moddalar, urug'ida 20-27% yog' bor. Limono'tning efir moyi geraniol, linalool, nerol, farnezol va ulami sirka kislotasi bilan birikmasi, limonen, pulegol, geranial, neral va boshqa terpenlardan tashkil topgan.

Kalit so'zlar: melissa officinalis, xlorogen, rozmarin, fenul, protokatex, triterpenlar, flavonoidlar, oshlovchi modda, geraniol, linalol, nerol, farnezol, limonogen.

Botanik tasnifi; Labguldoshlar-Limiaceae oilasiga mansub bo'lib, bo'yi 30-60 smga yetadigan limon hidi kelib turadigan ko'p yillik o't-o'simlik hisoblanadi. Poyasi tik o'sadi, to'rt qirralik, shoxlangan. Barglari qarama-qarshi joylashgan, bandli, tuxumsimon shaklda pastki tomoni tuklar bilan qoplangan, uzunligi 8 sm gacha boradi, gullari uchki barg qo'ltiqlaridan chiqadi, uzun bandli bo'lib, gultojisi oq, tashqi tomondan siydik tuklar bilan qoplangan. Mevasi deyarli uch qirrali, to'q jigarrangli 4 ta cho'zinchoq yong'oqcha. Iyun-avgustda gullaydi, mevalari iyul-avgustda yetiladi./1/

Geografik tarqalishi; O'rta Osiyo, Qrim, Kavkaz, Rossiyaning Yevropa qismining janubida va boshqa davlatlarda daraxt soyalarida, tog'li tumanlarda

toshlar soyasida va boshqa soya yerlarda o'sadi. O'zbekistonning Toshkent va Surxondaryo viloyatlarida uchraydi.\2\

Tibbiyotda ishlatilishi; undan damlama tayyorlash uchun, og'zi yopiladigan idishga 2 st qaynab turgan suv quyiladida, o'simlikning maydalangan er ustki qismidan yoki bargidan 8 choy qoshiq solib 4 soat damlab qo'yiladi. So'ngra dokadan suzib, kuniga 4 mahal ichib turiladi. Xalq tabobatida bu o'tning qaynatma va damlamalari melanxoliyada, ovqat hazmi buzilgan mahallarda, asab sistemasini mustahkamlash va yurak ishini quvvatlash uchun, shuningdek, siydik, yel (dam bo'lish) haydaydigan, terlatadigan, og'riq qoldiruvchi, talvasalarga qarshi vosita tariqasida qo'llaniladi. Ayollar kasalliklarida ham bu o'tdan ko'p foydalaniladi. Badanda chipqon chiqqanda, og'iz bo'shlig'ining yallig'lanish kasalliklarida, yuvish, chayish revmatizmida kompressqilib qo'yish uchun bu o't damlama va qaynatma holida qo'llaniladi.

Yetishtirish texnikasi; Dorivor limonot o'simligini O'zbekistonning barcha tuproq-iqlim sgaroitda ekib o'stirish mumkin. O'simlikdan yuqori hosil olish uchun unga sho'rlanmagan, mexanik tarkibi o'rtacha, unumdor, dukkakli va g'allasimon ekinlardadan bo'shagan yerlarni tanlash tavsiya etiladi. Dorivor limono'tni bir dalada 5 yilgacha saqlab hosil olish mumkin./3/

Xulosa. Dorivor limono't o'lkamizning iqlimiga mos kelganligi va tez va ko'p ko'payishi, shifobaxsh xususiyatlarining ko'pligi, xususan, oshqozon, asab sistemasini, yurak sistemasining buzilishi va boshqa ko'plab dardga davo ekanligi uchun undan arzon va sifatli dori- darmon ishlab chiqarish mumkin

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. E.T. Berdiyev, M.X. Xakimova, G.B. Maxmudova " o'rmon dorivor o'simliklari" Toshkent 2016 129-130 bet
2. Jo'rayeva.M.A, Dorivor o'simliklar atlasini Toshkent nashri 2019 (111 bet)